

Drama og teater i Ten Sing

Av:

Ingeborg Seim Grøvlen

Kristoffer Bakken Erichsen

Matias Bjune Pedersen

Hvordan kan jeg bruke drama i Ten Sing? Hva kan jeg gjøre med dramagrappa i min Ten Sing-gruppe? Hvordan lager jeg forestilling? Vi har samlet vår kunnskap fra et vidt spekter av forskjellige drama og teatererfaringer - i og utenfor Ten Sing - og serverer alt til deg her!

Bon Apetitt!

Innhold:

Drama i Tensing

Dramalederrollen

Dramaøvelsen

Fra Budskap og ide - til produkt!

Proessen

-Budskapet

-Idefasen

-På gulvet!

Dramaturgi

Metoder og virkemidler

Tablå

Figurteater

Skyggespill

Fortellerkunst

Improvisasjon

Oppsummerende tips og triks!

Drama i Ten Sing

Hva er drama?

Ordet drama stammer fra gresk og betyr "handling". Det er en kreativ uttrykksform, der en bruker seg selv, med kroppen og stemmen til å uttrykke ulike følelser, skape situasjoner og fortelle historier.

Hvordan bruke drama i Ten Sing?

Drama kan brukes på mange ulike måter og med ulike formål i Ten Sing. Mange Ten Sing-grupper har ei dramagruppe. Dramagrappa jobber ofte med et produkt som de skal vise fram på en konsert, et show, gudstjeneste eller lignende. I denne sammenhengen blir ofte drama en del av en større helhet, der sang, dans, video, band, teknikk osv. sammen presenterer et tema eller et budskap.

Det er ikke alltid så viktig å ende opp med et produkt. Drama kan også brukes for å skape trygghet og fellesskap i Ten Sing-gruppa. En viktig del av å uttrykke seg gjennom drama er å bruke kroppen, være kreativ, samarbeide, oppleve, og utfolde seg. Det er sentralt å prøve seg fram og å tørre å feile, som igjen skaper et trygt rom der hver enkelt kan utvikle seg.

Dramalederrollen

Som dramaleder er det du som har ansvaret for å planlegge og gjennomføre dramaøvelsene. Det krever et overblikk over hva gruppa skal gjøre og jobbe med. Dramalederrollen krever også at du er tydelig, engasjert i arbeidet og inkluderende. Er du ny som dramaleder kan det være litt vanskelig å vite hvor du skal starte, men her kommer noen tips til hva som er lurt å tenke på:

Vær godt forberedt! Planlegg alltid øvelsene, da blir øvelsen mer produktiv og gøy for alle. Tenk på hva dere skal gjøre, og hvordan det skal gjøres på forhånd, så slipper du at du plutselig står der uten noen ideer. Det kan være lurt å sette seg et fokusområde for hver øvelse, det kan for eksempel være rollearbeid, samspill, improvisasjon, konsentrasjon, bevegelse, stemme osv.

Lag også en plan med noen mål for hva dere skal igjennom i løpet av semesteret. Det er ikke alltid det går etter planen, men det kan likevel være lurt å ha en som utgangspunkt.

Deligér ansvarsoppgaver! Selv om du har hovedansvaret, trenger det ikke å bety at du skal holde i alt. Et fint tips er å delegere ulike oppgaver til medlemmene i gruppa. Kanskje forskjellige kan ha ansvaret for oppvarminga hver gang, eller noen for å holde tiden på øvelsen. Bruk det folk kan og liker for det det er verdt, som f.eks hvis noen er kjempeglad i å skrive, kan kanskje de ha ansvar for å skrive manuset, eller hvis noen er glad i å sy kan de kanskje lage kostymer. Det er en måte å se alle på, slik at medlemmene eierskap til gruppa. Men husk at det er du som bestemmer, og at du ikke må være redd for å si ifra, dette gjelder både når dere jobber scenisk og i løpet av øvelsene.

Skap trygghet i gruppa! Drama handler mye om å by på seg selv, og ofte jobber man tett i ei gruppe. En viktig del av dramalederrollen er derfor å skape et rom der det er lov til å feile, folk tør å komme med innspill og der alle kan stole på hverandre. Bruk derfor tid på å bli kjent med hverandre, og snakk om hvordan dere vil ha det. Det vil også være enklere for deg, som dramaleder, og gi tydelige beskjeder og tilbakemeldinger på arbeidet, i ei gruppe som er trygg.

Ha det gøy sammen! I Ten Sing sier vi at prosessen er viktigere enn produktet, så ikke glem å ha det gøy sammen. Lek, le og gjør det dere liker!

Dramaøvelsen

Eksempel på en dramaøvelse:

Det kan være lurt å ha faste rutiner på dramaøvelsen. Under ser du et forslag til hvordan du kan bygge opp en dramaøvelse.

Oppvarming

- *for å komme i gang og samle gruppa. Under oppvarminga bør både kroppen, hodet og stemmen brukes.*
- *FESK → En huskeregel for hva oppvarminga bør inneholde: Fokus, energi, stemme og kropp*

Hoveddel

- *Dramaøktens fokusområde. Det kan for eksempel være idémyldring, improvisasjon, rollearbeid, samspill, ulike øvelser, replikkskriving, sceneanvisninger, kostymer/rekvisitter, gjennomkjøringer.*

Avslutning

- *Det er alltid smart med en felles og fast avslutning. Dette skaper helhet og samhørighet i gruppa. Samtidig vet deltakerne at øvelsen ikke er ferdig før man har gjennomført «avslutningsritualet». Eksempler på dette kan være:*
 - *Sende impuls i en ring*
 - *Et felles rop*
 - *En dans*
 - *Avspenning*

Leking er ikke bare for gøy

Lek er en viktig del av drama, og spesielt i Ten Sing-sammenheng. Det er vanlig å starte dramaøkta (og ofte Ten Sing-øvelsen) med noen leker. Lek løsner stemninga, er samlende og gir god fellesskapsfølelse, noe som er kjempeviktig i arbeidet med drama. Samtidig gjør lek det lettere å komme i gang, og det skjerper både kropp og sjel. Leking er gøy, men krever også konsentrasjon, fokus, energi, samspill, lytting, trygghet o.l., noe som er viktig å ha med seg videre i dramaøkta.

Hva skal man leke?

Det finnes en drøss med leker der ute, så det kan være vanskelig å komme på hva man skal leke. Problemet er da at man ofte ender opp med den samme leken, noe som kan bli kjedelig i lengden. Pass på at du varierer lekene og ikke havner i «standard-fella» ved å leke f.eks. frys om og om igjen, likevel må du ikke unngå å bruke lekene som fungerer (dette merker du på gruppa).

Lekebank

Det kan være lurt å lage en lekebank med alle lekene dere kan, sånn at det blir lettere å variere og komme på alt man egentlig kan. Skriv ned underveis, for det er fort å glemme.

Fra budskap og ide - til produkt!

Det finnes ikke noe fasitsvar på hvordan å lage et show i Ten Sing. Sikkert et svar du har fått ofte, og i denne sammenheng må jeg nok skuffe deg med å gi deg det igjen. Men i stedet for å se på det som en vanskeliggjøring av prosessen - så se heller på det som en frihet!

Sett på "10hours of relaxation music" på youtube, sett deg i lotusstilling, lukk øynene - og si til deg selv:

ALT er lov! ALLE idéer er gode!

Det kommer uansett veldig mye an på gruppa di, og dynamikken innad i gruppa forandrer seg svært mye i forhold til hvem som er med til en hver tid.

Likevel; fire nøkkeltips gjennom hele prosessen:

- **Si mer JA enn du har lyst til!**
 - En viktig læresetning i fra Teatersport.

Kreative prosesser handler om å komme med idéer, og vi er - dessverre - alt for opptatte av hva andre synes om oss. Dette er ingen lett kombinasjon. Men et enkelt JA er ofte løsningen.

Ved at noen sier JA til idéen din blir ofte selvfølelsen din i arbeidet høyere. Dette fungerer selvsagt på samme måte om man sier ja til andre sine idéer også. Kreativiteten vår jobber dårlig når den møter NEI-veggen, men hvis den får lov til å spinne videre, og boostes litt med et JA, blir idéene ofte også bedre og bedre etterhvert.

Mange mener at det å si JA kun tilhører en fase, og den første delen av prosessen, men dette er bare delvis sant. Selvfølgelig må man etterhvert begynne å velge vekk idéer, men det er viktig å si litt mer «JA», eller «Ja, det kan vi prøve» enn du egentlig kunne tenke deg, gjennom hele prosessen.

- **ALLTID ha et våkent øye på hver enkelt i gruppa di.**

Det er livsviktig at du som dramaleder vet hvem som er i gruppa di, hvordan de har det, og hvordan de ser ut til å fungere i gruppa.

Dette er *#1 house rule* i alle teaterpedagogers hjem, og nerven i hvordan gruppa fungerer.

Hvis noen henger etter, eller faller utenfor, påvirker det alle andre, og gruppa kan falle helt fra hverandre. Dette betyr selvfølgelig ikke at du skal pakke dem inn i bobleplast og invitere alle til en-til-en psykologtimer etter hver øvelse. Men vær våken!

- **Gjør det gruppa di har lyst til!**

- Følg strømmen!

Selvfølgelig har du som dramaleder et overordnet ansvar for å være en drivkraft, men ha også et øye på hvor gruppa beveger seg. Om du ser at gruppa di har lyst til å gjøre noe litt annet, eller jobbe med noe annet enn du kunne tenke deg til å gjøre akkurat der og da - så kan det være fint å følge dem på dette av og til. Glade sinn jobber best.

- **Smil!**

- Et smil gir mye. Veldig mye. Smil mer enn du har lyst til. Mye mer.

Prosessen

Mange prosesser i Ten Sing-grupper begynner med å sette et **budskap, eller et tema** for hva som skal formidles.

Budskapet og temaet

Det er lurt om Ten Sing-styret setter ned en programkomité for showet, som idémyndrer rundt hva temaet skal være. Her kan det være lurt å ha en eller to medlemmer fra alle gruppene - drama, dans, band, kor, teknikk osv - representert.

På denne måten får showet en fin helhet, og alle innslagene kan knyttes lekkert sammen. Og de ulike gruppene får også noe å arbeide ut i fra - som ofte kan være veldig gunstig.

Det kan være ting som:

Nestekjærlighet

Forskjellsbehandling

1 års jubileum for Ten Singgruppa

Miljøproblemer i nærområdet

Det som er viktig, er at det settes fokus på noe som betyr noe for dere, og gjerne også for de som skal se på!

Etter at man har funnet budskapet og temaet, kan man gå inn i **idéfasen**!

Idéfasen

-Kanskje har dramagrappa lyst til å gjøre et samarbeidsprosjekt med dansegruppa?

-Kanskje vil dramagrappa lære seg å sette små handlinger sammen med lyder i fra bandet?

-Kanskje har dere en sang dere liker veldig godt?

-Kanskje har du lyst til å prøve å ta på deg en lang frakk, sette deg på skuldrene til den lengste personen i gruppa og snakke med din dypeste stemme.

Det kan være fint å samle hele gjengen, eller i alle fall så mange som mulig, til **idémyldring**. Jo flere som er med på denne, jo fler vil føle eierskap til prosjektet og jo fler motiverte hoder vil være med på å dra prosjektet videre.

Hvis programkomitéen ikke allerede har satt et tema som dere kan jobbe ut ifra, kan det være lurt at du som dramaleder har noen start-tanker du kan sette idémyldringen i gang med. Alle de ovennevnte eksemplene i *kursiv* er (faktisk) gode eksempler her.

Her skal det være lov til å si absolutt alle idéer, og det er ofte fint å snakke, om nettopp det, før møtet.

Ta gjerne med snacks og god drikke og gjør det litt hyggelig og behagelig å være med. Da slapper vi mer av, og hodene våre jobber bedre.

Si JA til hverandre!

Smil!

Vær våken!

Gjør det gruppa di har lyst til!

(Og skriv ned alt)

Men etterhvert MÅ idémyldringen bli til et valg. Her kan elimineringsprosessen være fin å bruke, og du som dramaleder kan også ta siste ordet, om det blir stor uenighet. Om det krever flere idémyldringsrunder er det også helt greit, men det er viktig å etter hvert kunne begynne å utvikle idéene **på gulvet**.

På gulvet

Og det er her magien skjer. Her lages materialet - og er den aller morsomste, mest tidkrevende og slitsomste delen av prosessen.

Det krever disiplin og overblikk. Som dramaleder må du ha et stadig overblikk over historien og helheten.

Du er regissøren, og derfor er det viktig at kommer med klare, tydelige og konstruktive tilbakemeldinger til gruppa di.

Det er også viktig at du skal føle deg trygg til å komme med tilbakemelding - så det kan være lurt å snakke litt om det å gi hverandre tilbakemelding før man setter igang.

Se an hvem du snakker til, og hvordan de har det den dagen, men vær tydelig på hva du vil. Hvis du vet at du ikke liker det som skjer på scenen, men ikke vet hvordan det kan bli bedre, kan det være lurt å holde tilbake kritikken litt, til du har en eventuell løsning. Eller du kan presentere det som er problem, som du vil at gruppa skal løse sammen.

Del gjerne gruppa opp i mindre grupper, som får ansvar for å lage noe. Senere kan man vise dette for hverandre, som **arbeidsvisninger**, og gi tilbakemeldinger. Det er viktig at du presiserer for gruppa da at det kun er arbeidsvisninger, og at dere etterpå kan komme til å forandre det de har lagd.

Her er det også særlig viktig å få gruppa til å føle seg trygg. Det kan være enda skumlere å vise ting kun for hverandre.

Produksjonsplan

Det er også **ekstremt viktig å ha en jevn progresjon og mengde i arbeidet**. Noe som kan hjelpe på dette er å lage en produksjonsplan. et eksempel på hvordan en slik plan kan starte ser du nedenfor:

Uke	Milepæl/aktivitet	Ansvarlig	Deltakere	Kommentarer	Utført
30	Idémyldring	Hovedleder Bjarne	Hele Ten Sing	Tema: Blanke ark	
31	Lage historie	Dramaleder Bernt	Drama 1 + 2	Grovstrukturen av fortellinga skal være satt	
32	Scene 1	Dramaleder Berit	Drama 2	Arbeidsvisning på slutten av øvelsen	
32	Scene 2	Dramaleder Bernt	Drama 1	Arbeidsvisning på slutten av øvelsen	

Produksjonsplanen er med på å fastsette tidsfrister og lage litt stramme linjer for progresjonen i det kreative arbeidet, samt lage en oversikt over alt annet som trengs for at produksjonen skal komme i land. Noe som er veldig gunstig.

Hvem som direkte bruker og forholder seg til produksjonsplanen er forskjellig fra gang til gang - men det viktigste er at det fins **MINST en person som er streng på at planen overholdes!** Som dramaleder kan det fint være deg, men det er også mulig å sette en person til å kun ha ansvar for dette. Ansvarsperson må også se / ha et overblikk på hvor det er nødvendig å tøye eller stramme inn tidsfristene.

OG! Det kan ikke repeteres nok - gjennom hele prosessen:

Si JA!

Smil!

Vær våken!

(og også her: ha et øye på hvor gruppa di vil gå).

Tips:

Det er fint å gjøre det litt hyggelig på øving. Særlig om dere arrangerer øvelser utenom ordinær Ten Sing øvelse.

Invester i , eller lag et spleiselag og kjøp litt kjeks, kakao, smågodt, saft, boller, brus, kaffe, melk, lefse - eller hva enn annet som er gruppas kose-preferanser.

Dramaturgi

Det er uendelige oppsett for hvordan en ferdig drama-del av et Ten Sing-show kan se ut. Det kan være randomisert og sketsj-basert, enkeltscener for å underbygge et poeng, eller scenene kan være knyttet sammen i en helhetlig og større historie.

Hvis dere tenker på å lage en større og helhetlig historie
- noe som jeg oppfordrer sterkt til! -
Får du noen gode - *dramaturgiske* - tips her:

- **Finn et bærende spørsmål for fortellingen:**

Ringenes Herre - vil de gode klare å ødelegge ringen?
Eventyr om askeladden - vil han få prinsessa?

- **Bestem en, eller flere hovedkarakterer, og gi dem et tydelig mål - som har en sammenheng med hovedspørsmålet:**

Frodo vil ødelegge ringen
Askeladden vil ha prinsessa

- **Og det finnes mange dramaturgiske virkemidler som kan være spennende å ha med i historia. Her er noen ideer:**

Bryting av den fjerde veggen.

Frodo forteller publikum at han ikke er helt sikker på om han vil ødelegge ringen
Askeladden finner prinsessa blant publikum

Legge til flere fiksjonslag (en historie inni en historie)

Ringene forteller om sine tanker rundt Frodo
Inni hodet til Askeladden, i det han kysser prinsessa.

Meta-fortellingsteknikk

Frodo kjefter på regissøren av stykket fordi ringen lå i garderoben til Gollum
Fortelleren er forelska i prinsessa, og forteller Askeladden ut av historia

Parallelle historier som møtes

Askeladden finner ikke prinsessa
Frodo klarer ikke å bestemme seg for om han vil ødelegge ringen eller ikke
Askeladden finner Frodo. Frodo har allerede en ring.
Kirkeklokker.

Og ikke glem å ha **masse humor** i det dere lager.

Humor gjør alt lettere, og kan også være med på underbygge veldig gode poeng på en lett og elegant måte.

Metoder og virkemidler

For å få frem riktig budskap på riktig måte, kan man velge mellom mange forskjellige metoder og virkemidler. Drama er så mye mer enn å bare spille ut scener ved bruk av tradisjonelt skuespill! Man kan være puristisk og holde seg til samme metode og virkemiddel hele forestillingen, eller man kan variere, så man skaper kontraster og overraskelsesmoment. Hver metode har sine styrker og svakheter, og min erfaring er at det beste produktet består av flere godt gjennomtenkte metoder. Jeg beskriver under noen få virkemidler jeg har god erfaring med, men det er et hav av muligheter. Man kan f. Eks. bruke sang, powerpoint, interaksjon med publikum, at publikum stemmer over

fortsettelsen (så har man to forskjellige endelser på forestillingen), klovn, band mimé, maske, dans, teaterkor, rytme, tempo, sang, brudd (at man plutselig gjør noe HELT annet), bevisst bruk av lys og lyd, spille på forskjellige steder i rommet, osv.

Tablå

Jobber man med en gruppe som ikke er trygge på hverandre eller ikke er motivert til å snakke, kan man lage en **tablå-forestilling**. Dette er en forestilling, hvor hver scene består av 1-5 bilder bestående av mennesker, hvor menneskene står i frys. En slik forestilling kan gjerne ha en forteller, eller musikk.

Figurteater

Dette er en særegen teaterkunst som er meget visuell og virkningsfull. Figurteater kan være **dukkespill**, **objektteater** eller **skyggespill** - og poenget er å få en død gjenstand til å se levende ut. For å oppnå dette må man mestre tre ting: **fokus**, **pust** og **blikk**. Dukkespilleren må alltid ha fokus på dukken sitt hode, og kan aldri se opp. Dukken eller objektet må puste og ha riktig blikk - en dukke som ikke klarer å se der den skal, vil fort miste troverdighet og virke død. En melkekartong eller en paraply har også et blikk - og publikum vil tro på det så lenge dukkespilleren tror på det og spiller godt nok.

Skyggespill er en kunst hvor man lager skygger på et lerret eller en annen overflate ved hjelp av en lyskilde, som lyser på et objekt - som lager en skygge. Man kan bruke lommelykt, lyskaster, lykten på mobiltelefonen, en overhead eller hvilken som helst lyskilde. Man kan variere avstanden mellom objektet og lyskilden for å variere størrelse og klarhet på skyggen. Man kan stå foran eller bak lerretet. Man kan bruke fargefolie til lyskaster for å lage farge. Min personlige favoritt er å bruke overhead og klippe ut eller skjære ut sjabloner fra papp med tapetkniv. Skyggespill er en meget effektiv metode for å drive en historie fremover. Denne metoden er genial hvis hovedpersonen i forestillingen skal reise langt, eller hvis man skal ha en prolog hvor det skjer mange hendelser som er vanskelig å spille ut på en scene. f. eks. Hvordan Gud skapte verden på 6 dager.

I figurteater kan godt de fysiske lovene oppheves. Vann kan renne oppover, tannbørster kan fly, skikkelser kan vokse og krympe som de vil - det er bare fantasien som setter grenser!

Fortellerkunst

Det å formidle en historie til publikum gjennom å fortelle er noe mennesket har gjort i mange tusen år. Essensen i fortellerkunst er å formidle en fortelling muntlig, uten å lese den opp. Man memoriserer de viktigste hendelsene i historien og lærer seg å formidle den uten manus. Man kan være en eller flere fortellere, man kan fortelle **bibelfortellinger**, **sagn**, **myter**, **eventyr** osv., men den mest virkningsfulle type fortelling er ofte den **personlige fortellingen**. Her forteller man en historie man selv har opplevd. Hemmeligheten med fortellerkunst er at man har lov til å pynte en del på historien for å gjøre den bedre, så en personlig historie er ofte bare 70% sann. Man kan også bruke mange virkemidler som musikk, bevegelse, plassering i rommet osv.

Improvisasjon

Dette er en metode hvor man finner på det man sier og gjør der og da. Denne metoden blir ofte brukt når man skal jobbe på gulvet for å lage scener. Man blir gitt et tema og en situasjon, også spiller man ut en scene, gjerne 2 eller 3 deltakere. Scenen blir lettere å spille ut hvis en eller flere av karakterene har et mål. Kunsten å bruke improvisasjon i øyeblikket under forestilling er noe mer krevende, men blir ofte meget virkningsfullt - her kan man bruke publikum eller kommentere ting som oppstår. Improvisasjon er veldig nyttig for å arbeide fram **arbeidsvisninger**. Du finner improvisasjonsøvelser i lekebanken som er vedlagt.

Oppsummerende tips og triks!

1. Planlegg alltid øvelsene på forhånd – vær i forkant av deltakerne
2. Start alltid øvelsen med en oppvarming, dette kan gjerne delegeres/rulleres sånn at flere føler at de har ansvar.
3. Alltid jobb med den kollektive tryggheten i gruppa.
4. Jobb mest praktisk, prøv ut i stedet for å snakke om.
5. Vær kreative og få ut impulsene dine, ingenting er teit. La alle være med på idéfasen.
6. Husk at en scene må ikke inneholde flest mulig ord, mye kan sies med kroppsspråk
7. Tenk enkelt, få budskapet klart frem.
8. Jobb med rollene, skap ulike karakterer.
9. Samarbeid gjerne med andre grupper. Dansegruppa kan f.eks lage en mobbedans til en mobbescene, eller noe av en scene kan foregå på film. Se muligheter og bruk de ressursene dere har.
10. Når dere øver igjennom scener e.l. er det lurt å jevnlig sjekke med «ett øye utad»
11. Ha arbeidsvisninger for hverandre!
12. Skriv ned det dere finner ut av, så dere husker det til neste øvelse
13. Avslutt øvelsen med et fast rituale
14. Si JA!
15. Vær våken!
16. Smil!
14. Ha det gøy! Husk at prosessen er viktigere enn produktet

LYKKE TIL!!

